

**2008 թվականի հունվար-փետրվար ամիսների ՀՀ պետական բյուջեի  
կատարման ամփոփ բնութագիրը<sup>1</sup>**

ՀՀ 2008 թվականի պետական բյուջեի հունվար-փետրվար ամսվա եկամուտները կազմել են շուրջ 99.1 մլրդ դրամ, իսկ ծախսերը՝ 93.9 մլրդ դրամ, որոնք ապահովել են ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված եռամսյակային ծրագրի համապատասխանաբար 66.2 եւ 53.6 տոկոսը: Պետական բյուջեի տարեկան ծրագրային ցուցանիշները կատարվել են եկամուտների գծով՝ 13.5%-ով, ծախսերի գծով՝ 12.4%-ով:

Նախորդ տարվա հունվար-փետրվար ամիսների համեմատությամբ պետական բյուջեի եկամուտներն ավելացել են 19.2%-ով կամ շուրջ 16 մլրդ դրամով<sup>2</sup>: Ընդ որում, 18.7 մլրդ դրամով ավելացել են հարկերը եւ տուրքերը, 1.2 մլրդ դրամով՝ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները, 12 մլն դրամով՝ պաշտոնական դրամաշնորհները, իսկ այլ եկամուտները (նախկինում՝ ոչ հարկային եկամուտներ) նվազել են ավելի քան 3.9 մլրդ դրամով: Արդյունքում եկամուտների կազմում 6.6 տոկոսային կետով աճել է հարկերի եւ տուրքերի տեսակարար կշիռը, իսկ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների եւ այլ եկամուտների տեսակարար կշիռները նվազել են համապատասխանաբար 1.3 եւ 5.4 տոկոսային կետով: Մասնավորապես, պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտների 79.6%-ը ձեւավորվել է հարկային մուտքերի հաշվին, պետական տուրքը կազմել է բյուջեի եկամուտների 3.1%-ը, պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները՝ 13.6%-ը, այլ եկամուտները՝ 3.7%-ը: «Հայաստանի Հանրապետության 2008 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 18-րդ կետին համապատասխան պետական բյուջեում ներառվել են նաեւ պետական հիմնարկների արտաբյուջետային ֆոնդերի միջոցները, որոնց եկամուտները հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 2 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա 1.3 մլրդ դրամի դիմաց:

2008 թվականի հունվար-փետրվար ամիսներին ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտները կազմել են ավելի քան 78.8 մլրդ դրամ եւ 66.8%-ով ապահովել եռամսյակային ծրագիրը: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված եկամուտներն աճել են 30%-ով կամ 18.2 մլրդ դրամով<sup>3</sup>:

<sup>1</sup> Պետական բյուջեի եկամուտներում, ծախսերում եւ պակասուրդի ֆինանսավորման աղբյուրներում ներառված չեն արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող նպատակային ծրագրեր իրականացնող գրասենյակներով շրջանառվող միջոցները:

<sup>2</sup> 2008 թվականից ՀՀ պետական բյուջեն կազմվել է «Պետական ֆինանսների վիճակագրություն-2001» (GFS-2001) ձեռնարկի դասակարգմանը համապատասխան, նաեւ պետական բյուջեում ներառվել է ՀՀ սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամի բյուջեն, ուստի նախորդ տարվա հետ համեմատություններում հաշվի են առնվել նշված փոփոխությունները:

<sup>3</sup> 2008 թվականի հարկային եկամուտներում ներառվել են հանքարդյունահանման լիցենզիաների եւ հանքարդյունահանման հատուկ լիցենզիաների կողմից վճարվող ռոյալթիին եւ կոնցեսիոն վճարները, որոնք նախկինում հաշվառվում էին որպես ոչ հարկային եկամուտներ, հետեւաբար 2007 եւ 2008 թվականների

Ավելացված արժեքի հարկը կազմել է շուրջ 42 մլրդ դրամ՝ ապահովելով հարկային եկամուտների 53.2%-ը: Նշված գումարից 25.8 մլրդ դրամը ստացվել է ՀՀ սահմանին հարկումից, 16.2 մլրդ դրամը՝ ապրանքների եւ ծառայությունների ներքին շրջանառությունից: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջե մուտքագրված ԱԱՀ-ն աճել է 32.4%-ով կամ 10.3 մլրդ դրամով: Ընդ որում, ավելացել են եւ՝ ներմուծումից, եւ՝ ներքին շրջանառությունից ստացվող գումարները:

Պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 8.2%-ն ապահովվել է ակցիզային հարկի հաշվին՝ կազմելով շուրջ 6.5 մլրդ դրամ: Մասնավորապես, հանրապետություն ներմուծված ենթակցիզային ապրանքների հարկումից ստացվել է 4.5 մլրդ դրամ, որից 2 մլրդ դրամը՝ բենզինի եւ դիզելային վառելիքի, 1.7 մլրդ դրամը՝ ծխախոտի ներմուծումից: Հանրապետությունում արտադրվող ենթակցիզային ապրանքների հարկումից պետական բյուջեի մուտքերը կազմել են 2 մլրդ դրամ, որից 982.8 մլն դրամը ստացվել է ներքին արտադրության ծխախոտի իրացումից: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ակցիզային հարկի մուտքերն աճել են 29.6%-ով կամ շուրջ 1.5 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է տեղական արտադրության ծխախոտի իրացման եւ ծխախոտի ու բենզինի ներմուծման գծով մուտքերի աճով: Ակցիզային հարկի աճ է արձանագրվել նաեւ ալկոհոլային խմիչքների ներմուծումից եւ տեղական արտադրության խմիչքների իրացումից:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 14.3%-ն ապահովվել է շահութահարկի հաշվին՝ կազմելով ավելի քան 11.2 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա համեմատ շահութահարկի մուտքերն աճել են 34%-ով կամ շուրջ 2.9 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ոչ պետական, այդ թվում՝ օտարերկրյա ներդրումներով կազմակերպությունների, ինչպես նաեւ ֆինանսավարկային կազմակերպությունների վճարումների աճով:

2008 թվականի հունվար-փետրվար ամիսներին ՀՀ պետական բյուջե մուտքագրված եկամտահարկը կազմել է շուրջ 6.6 մլրդ դրամ, որը 22.9%-ով կամ 1.2 մլրդ դրամով գերազանցել է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Աճի հիմնական աղբյուր են հանդիսացել աշխատանքային եւ քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի կատարումից ստացված եկամուտները:

Հաշվետու ժամանակահատվածում զգալի աճ է արձանագրվել նաեւ մաքսատուրքի գծով: Այն կազմել է ավելի քան 4.2 մլրդ դրամ՝ 40.7%-ով կամ 1.2 մլրդ դրամով գերազանցելով 2007 թվականի հունվար-փետրվար ամիսների ցուցանիշը եւ ապահովելով պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 5.4%-ը:

---

ցուցանիշների համադրելիության նպատակով 2007 թվականի ցուցանիշներում նույնպես կատարվել են համապատասխան փոփոխություններ:

Գործունեության առանձին տեսակներից գանձված հաստատագրված վճարները կազմել են ավելի քան 2.6 մլրդ դրամ՝ 2.3%-ով գերազանցելով 2007 թվականի համապատասխան ցուցանիշը: Այն հիմնականում պայմանավորված է տրանսպորտային միջոցների գազալցման, առետրի իրականացման վայր կազմակերպելու, խաղատների գործունեության եւ հանրային սննդի ոլորտներից ստացված մուտքերի աճով: Միաժամանակ նվազել են վիճակախաղերի եւ դրամական շահումով խաղերի կազմակերպման, ինչպես նաեւ տրանսպորտային գործունեության ոլորտներից գանձված գումարները:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել շուրջ 1.3 դրամ պարզեցված հարկ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այն նվազել է 12.8%-ով կամ 189.8 մլն դրամով:

Բնօգտագործման և բնապահպանական վճարներից պետական բյուջեի մուտքերը կազմել են ավելի քան 1.2 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված եկամուտներն ավելացել են 51.7%-ով կամ 417 մլն դրամով՝ պայմանավորված օգտակար հանածոների արդյունահանման վճարների, ինչպես նաեւ ավտոմեքենաներից արտանետվող վնասակար նյութերի համար գանձված վճարների ավելացմամբ:

2008 թվականի հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 3.2 մլրդ դրամ այլ հարկեր: Մասնավորապես, 2.3 մլրդ դրամ են կազմել «Կոնցեսիայի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված ռոյալթին եւ կոնցեսիոն վճարները, 340.4 մլն դրամ՝ ճանապարհային վճարները, 364.5 մլն դրամ՝ հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարները, 76.2 մլն դրամ՝ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի խախտման համար սահմանված տուգանքները եւ 65.6 մլն դրամ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության նյութական խրախուսման եւ սոցիալական զարգացման ֆոնդի եկամուտները: Նախորդ տարվա համեմատ այլ հարկերն ավելացել են 37.5%-ով կամ 863.7 մլն դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է «Կոնցեսիայի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված վճարումներով:

Պետական տուրքի գծով բյուջետային եկամուտները կազմել են շուրջ 3.1 մլրդ դրամ եւ 62.8%-ով ապահովել եռամսյակային ծրագիրը: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական տուրքն աճել է 19.8%-ով կամ 507.1 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է դատարան տրվող հայցադիմումների եւ գանգատների, գործունեության որոշ տեսակների լիցենզավորման, ինչպես նաեւ օդային տրանսպորտի միջոցով ֆիզիկական անձանց ելքի համար գանձվող տուրքերի աճով:

Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներից բյուջետային եկամուտները կազմել են ավելի քան 13.5 մլրդ դրամ եւ 60.7%-ով ապահովել եռամսյակային ծրագիրը:

2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներն աճել են 9.4%-ով կամ շուրջ 1.2 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ստացվել են 14.6 մլն դրամի պաշտոնական դրամաշնորհներ, որոնք մուտքագրվել են պետական հիմնարկների արտաբյուջետային հաշիվներին:

Պետական բյուջեի այլ եկամուտները 2008 թվականի հունվար-փետրվար ամիսներին կազմել են ավելի քան 3.6 մլրդ դրամ եւ 84.4%-ով ապահովել եռամսյակային ծրագրային ցուցանիշը: Այլ եկամուտների համեմատաբար բարձր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումից մուտքերի եւ բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից եւ դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների ծրագրի գերազանցմամբ: Նշված եկամուտները կազմել են համապատասխանաբար 500.1 մլն դրամ՝ նախատեսված 70 մլն դրամի դիմաց եւ 434.2 մլն դրամ՝ նախատեսված 37.2 մլն դրամի դիմաց: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ եկամուտները նվազել են 51.7%-ով կամ 3.9 մլրդ դրամով: Վերջինս պայմանավորված է 2007 թվականին «Արմենտել» ՓԲԸ-ի հետ կնքված հաշտության համաձայնությամբ վճարված գումարով, որը կազմել էր 4.6 մլրդ դրամ: Առանց նշված գումարի 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ եկամուտների աճը կազմում է 30%, որը հիմնականում պայմանավորված է պետական մարմինների արտաբյուջետային եկամուտների եւ իրավախախտումների համար կիրառվող պատժամիջոցներից մուտքերի աճով:

2008 թվականի հունվար-փետրվար ամիսներին ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին կատարվել են 93.9 մլրդ դրամի ծախսեր: Մասնավորապես, 91.6 մլրդ դրամ կազմել են ընթացիկ ծախսերը, 2.3 մլրդ դրամ՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները:

Անցած տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բյուջեի ծախսերն ավելացել են 57.5%-ով կամ 34.3 մլրդ դրամով: Աճը հիմնականում պայմանավորված է ընթացիկ ծախսերի աճով, որը կազմել է 55.2% կամ 32.6 մլրդ դրամ:

Ընթացիկ ծախսերի եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է 61.2%-ով: Ընթացիկ ծախսերից 6.7 մլրդ դրամն ուղղվել է պետական հիմնարկների աշխատողների աշխատավարձերի վճարմանը: 477.1 մլն դրամ է տրամադրվել պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներին: Ծառայությունների եւ ապրանքների ձեռք բերմանը պետական բյուջեից հատկացվել է 13.3 մլրդ դրամ: Կառավարության սահմանած եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է համապատասխանաբար 53.9, 47 եւ 46 տոկոսով: Հաշվետու ժամանակահատվածում 2.1 մլրդ դրամ հատկացվել է պետական պարտքի սպասարկմանը՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 78.6%-ը: Մասնավորապես, 1.7 մլրդ

դրամ տրամադրվել է ներքին, 415 մլն դրամ՝ արտաքին պարտքի սպասարկմանը: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական պարտքի սպասարկման ծախսերն աճել են 2.2 անգամ: Պետական բյուջեից տրամադրված սուբսիդիաների գումարը կազմել է 2.5 մլրդ դրամ, որը 1.6 անգամ գերազանցել է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: 2008 թվականի հունվար-փետրվար ամիսներին պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 13.6%-ը կամ 12.5 մլրդ դրամ կազմել են դրամաշնորհները, որից 3.5 մլրդ դրամը տրամադրվել է համայնքների բյուջեներին համահարթեցման սկզբունքով տրվող դոտացիաների ֆինանսավորմանը: 2007 թվականի հունվար-փետրվար ամիսների համեմատ դոտացիաներն ավելացել են 19.3%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ծախսերի 42.5%-ն ուղղվել է սոցիալական նպաստներին եւ կենսաթոշակներին, որոնք կազմել են 39.9 մլրդ դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 77.3%-ը: Մասնավորապես, 32 մլրդ դրամ է տրամադրվել կենսաթոշակներին, 7.9 մլրդ դրամ՝ նպաստներին: 2007 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ կենսաթոշակների գծով ծախսերն աճել են 2.2 անգամ՝ պայմանավորված բազային կենսաթոշակի եւ ապահովագրական ստաժի մեկ տարվա արժեքի բարձրացմամբ, որի արդյունքում միջին ամսական կենսաթոշակն ավելացել է 60%-ով:

2008 թվականի հունվար ամսին պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները կազմել են 2.3 մլրդ դրամ: Մասնավորապես, 5.1 մլրդ դրամ են կազմել ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը եւ ավելի քան 2.7 մլրդ դրամ՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը: 2007 թվականի հունվար-փետրվար ամիսների համեմատ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը մնացել են գրեթե նույն մակարդակին, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը՝ նվազել 38.3%-ով:

2008 թվականի հունվար-փետրվար ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեն (առանց արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող վարկային ծրագրերի գծով միջոցների ներհոսքի) կատարվել է 5.2 մլրդ դրամ հավելուրդով: Ընդ որում, ֆինանսավորման ներքին աղբյուրները կազմել են -546.4 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա -19.9 մլրդ դրամի դիմաց, իսկ արտաքին աղբյուրները՝ -4.6 մլրդ դրամ, նախորդ տարվա -3.6 մլրդ դրամի դիմաց: Գեֆիցիտի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրներում 5.8 մլրդ դրամ են կազմել փոխառու միջոցներից (արժեթղթերից) գուտ մուտքերը: Շուրջ 6.4 մլրդ դրամով ավելացել են ազատ բյուջետային միջոցները:

2008 թվականի հունվար-փետրվար ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից վարկավորումը կազմել է 3.6 մլրդ դրամ, որը տրամադրվել է ԼՂՀ-ին: Այն 25.4%-ով գերազանցել է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը:

Արտաքին պարտավորությունների մարմանը հաշվետու ժամանակահատվածում ուղղվել է շուրջ 1.1 մլրդ դրամ, որից 871.3 մլն դրամը հատկացվել է Համաշխարհային

բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի գծով պարտքի մարմանը, 188.6 մլն դրամը՝ ԱՄՆ ապրանքային վարկի մարմանը:

*ՀՀ ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարության  
լրատվական ծառայություն*